

OTSUS

31.12.2025 nr 7-29/2025-003

Elering AS-i gaasisüsteemi tasakaalustamise lepingute pikendamise kooskõlastamine

1. Haldusmenetluse alustamine

Komisjoni määruse (EL) nr 312/2014, 26. märts 2014, millega kehtestatakse ülekandevõrkude gaasi tasakaalustamise võrgueeskiri (määrus)¹, artikli 8 lõige 1 sätestab, et ülekandesüsteemi halduril on õigus hankida tasakaalustamisteenuseid nende olukordade jaoks, kus lühiajalised standardtooted ei taga või ei taga tõenäoliselt ülekandesüsteemi kasutuspiirides hoidmiseks vajalikku mõjumisvõimet või puudub lühiajaliste standardtoodetega kauplemise likviidsus.

Määruse artikli 6 lõige 4 sätestab, et tasakaalustamistoimingute elluviimise ajal võtab ülekandesüsteemi haldur arvesse järgmisi põhimõtteid:

- a) tasakaalustamistoiminguid viiakse ellu mittediskrimineerival viisil;
- b) tasakaalustamistoimingute puhul võetakse arvesse ülekandesüsteemi haldurite mis tahes kohustusi kasutada ülekandesüsteemi ökonoomselt ja tõhusalt.

Määruse artikli 8 lõike 3 järgi tuleb tasakaalustamisteenuseid hankida turupõhiselt läbipaistva ja mittediskrimineeriva avaliku pakkumismenetluse teel kooskõlas kehtivate siseriiklike eeskirjadega, mis seisneb eelkõige järgmises:

- a) enne mis tahes tasakaalustamisteenusega seotud lepinguliste kohustuste võtmist peab ülekandesüsteemi haldur avaldama piiravate tingimusteta pakkumiskutse, kus on pakkuja jaoks märgitud eesmärk, kohaldamisala ja asjakohased juhised, et võimaldada neil pakkumismenetluses osaleda;
- b) tulemused avaldatakse, piiramata tundlike äriandmete kaitset ning individuaalsed tulemused avaldatakse igale pakkujale.

Määruse artikli 9 lõige 1 sätestab, et määruse artikli 6 lõikes 4 sätestatud põhimõtete alusel käitub ülekandesüsteemi haldur asjakohaste tasakaalustamistoimingute üle otsuse langetamisel järgmiselt:

- a) seab vajaduse korral ja asjakohases ulatuses prioriteediks üldtoodete kasutamise mis tahes muude saada olevate lühiajaliste standardtoodetega võrreldes;
- b) kasutab muid lühiajalisi standardtooteid, kui on täidetud järgmised tingimused:
 - 1) kasutab asukohapõhiseid tooteid, kui ülekandesüsteemi kasutuspiirides hoidmiseks on vaja konkreetsetes sisse- ja/või väljavoolupunktides gaasivoogu muuta ja/või alustada

¹ Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/ALL/?uri=CELEX:32014R0312>

gaasipäeval konkreetsest ajavahemikust;

- 2) kasutab ajapõhiseid tooteid, kui ülekandesüsteemi kasutuspiirides hoidmiseks on vajalikud gaasivoo muutused gaasipäeva konkreetset ajavahemikul. Ülekandesüsteemi haldur kasutab ajapõhist toodet ainult siis, kui see on ökonoomsem ja tõhusam kui peamiste toodete või asukohapõhiste toodete kombinatsiooni ostmise ja müümine;
 - 3) kasutab ajapõhiseid asukohapõhiseid tooteid, kui ülekandesüsteemi kasutuspiirides hoidmiseks on vaja konkreetsetes sisse- ja/või väljavoolupunktides ja gaasipäeva konkreetset ajavahemikul gaasivoogu muuta. Ülekandesüsteemi haldur kasutab ajapõhist asukohapõhist toodet ainult siis, kui see on ökonoomsem ja tõhusam kui asukohapõhiste toodete kombinatsiooni ostmise ja müümine;
- c) kasutab tasakaalustamisteenuseid ainult juhul, kui lühiajalised standardtooted ei taga või tõenäoliselt ei taga asjaomase ülekandesüsteemi halduri hinnangul ülekandesüsteemi kasutuspiirides hoidmiseks vajalikku mõju.

Ülekandesüsteemi haldur võtab arvesse punktides a–c osutatud tasakaalutoimingute eelisjärjekorra moodustavate elementide kulutõhusust.

Määruse artikli 8 lõige 5 sätestab, et kui riigi reguleeriva asutuse otsusega ei ole võimaldatud tasakaalustamisteenuse pikemat kestust, siis ei ületa tasakaalustamisteenuse kestus ühte aastat ning alguskuupäev jääb 12 kuu piiresse lepinguosaliste poolt asjakohase siduva kohustuse võtmisest.

Haldusmenetluse seaduse (HMS) § 14 lõike 1 kohaselt esitatakse haldusmenetluse algatamiseks haldusorganile vabas vormis avaldus (taotlus).

Maagaasiseaduse (MGS) § 23¹ lõike 2 järgi võib võrguettevõtja erinevate võrguteenuste osutamiseks sõlmida turuosalisega eraldi võrgulepingud.

2. Menetlusosalised

Elering AS – registrikood: 11022625; aadress: Kadaka tee 42, Tallinn, Harjumaa; e-post: info@elering.ee.

3. Asjaolud ja menetluse käik

24.10.2025 esitas Elering AS (Elering) Konkurentsiametile taotluse gaasisüsteemi tasakaalustamisteenuse lepingute pikendamiseks määruse artikli 8 lõike 5 alusel. Sama taotluse tasakaalustamisteenuse lepingute pikendamiseks esitas ka AS Conexus Baltic Grid (Conexus) Läti reguleerivale asutusele (Public Utilities Commission of the Republic of Latvia, PUC). Kuigi määrus ei nõua tegevuste koordineerimist teiste reguleerivate asutustega, siis tulenevalt Eesti ja Läti vahelisest ühisest gaasi ülekandevõrgu bilansitsoonist on koordineeritud tegevus vajalik gaasi ülekandevõrgu toimimiseks.

Elering tõi taotluses välja, et on koos Läti gaasi ülekandesüsteemi operaatoriga Conexus hankemenetluse PRO-2024/203 tulemusel sõlminud tasakaalustusteenuse lepingud kahe süsteemikasutajaga vastavalt 6. veebruaril 2025 ja 13. veebruaril 2025. Lepingud kehtivad kaksteist kuud alates nende sõlmimise kuupäevast kuni vastavalt 5. veebruarini 2026 ja 12. veebruarini 2026. Vastavalt lepingutes sätestatule, kui kumbki lepingupool ei teata lepingu lõpetamisest vähemalt üks kuu enne lepingu tähtaja lõppu, pikeneb lepingu tähtaeg automaatselt veel kaheteistkümneks kuuks, st kuni vastavalt 5. veebruarini 2027 ja 12. veebruarini 2027. Vastavalt määruse artikli 8 lõikele 6 on Elering ja Conexus läbi vaadanud

tasakaalustamisteenuste kasutamise. 2025. aastast on tasakaalustamisteenuse lepingute alusel tehtud tasakaalustamised ulatunud 10,8 GWh-ni, mis moodustab 6% kogu tasakaalustamise tehingutest.

05.11.2025 pöördus Konkurentsiamet Eleringi poole seoses määruse nõuete täitmisega tasakaalustamistoimingute teostamisel ning tasakaalustamisteenuste hankimisel.

17.11.2025 vastas Elering Konkurentsiametile täiendavad määrusest tulenevate tingimuste täitmise kohta.

05.12.2025 esitas Konkurentsiamet Eleringile täiendava järelepärimise, milles palus selgitusi tasakaalustamisteenuse osutajatelt hinnapakumiste küsimise aluste ning meetmete kohta, mis tagavad lühiajaliste standardiseeritud gaasitoodete kasutamise maksimeerimise tasakaalustamisel.

12.12.2024 esitas Elering Konkurentsiametile täiendava selgituse.

4. Konkurentsiameti seisukoht

Elering on selgitanud tasakaalustamisteenuse lepingute pikendamist sellega, et vastavaid lepinguid tuleks vaadata kui hädaabinõusid, kuna lepinguid² kasutatakse ainult siis, kui puudub börsil lühiajaliste standardtoodetega kauplemise piisav likviidsus või kui lühiajalised standardtooted ei suuda tehniliste piiride sees stabiilset süsteemi toimimist säilitada. Eleringi esitatud teabe kohaselt on 2025. aastal jätkuvalt esinenud olukordi, kus lühiajalised standardtooted ei ole piisavad ülekandesüsteemi hoidmiseks ettenähtud tehnilistes kasutuspiirides.

Lisaks on Elering välja toonud, et lepingud võimaldavad kasutada asukohapõhiseid tooteid, mis ei ole kauplemisplatvormil saadaval. Asukohapõhiste toodete kasutamine võimaldab Eleringil ülekandesüsteemis konkreetsetes sisse- või väljavoolupunktides gaasivoogu muuta.

Gaasisüsteemi tasakaalustamisteenuse avaliku hanke osalisteks saavad olla kõik isikud, kes täidavad avaliku hanke nõuded. Sõlmitud tasakaalustamisteenuse lepingutes pole teenuse hind määratud. Hinna saab tasakaalustamisteenuse pakkuja määrata ise vastavalt, kui ülekandesüsteemi haldur pakumist küsib ja hind peab kehtima vähemalt 2 tundi.

Menetluse käigus on Elering muuhulgas selgitanud, et lähtub tasakaalustamistoimingute valikul (lühiajaline standardtoode vs. tasakaalustamisteenus) majanduslikust efektiivsusest.

Konkurentsiamet ei nõustu Eleringi lähenemisega, mille kohaselt võib tasakaalustamisteenuseid eelistada lühiajalisele standardtootele majandusliku efektiivsuse kaalutlustel. Konkurentsiameti hinnangul on selline tegevus vastuolus määrusega, mis kehtestab tasakaalustamistoimingutele range ja kohustusliku eelisjärjekorra (määruse artikkel 9 lõige 1).

Kuigi määruse artikli 9 lõige 1 viitab määruse artikli 6 lõikes 4 sätestatud põhimõtetele, sh ülekandesüsteemi haldurite kohustusele käitada ülekandesüsteemi ökonoomselt ja tõhusalt, sätestab artikli 9 lõige 1 üheselt mõistetava hierarhia, mida ülekandesüsteemi haldur peab tasakaalutoimingute tegemisel järgima:

Esimene eelistus: üldtooted.

Teine eelistus: lühiajalised standardtooted.

² Eleringi ja Conexuse poolt on tasakaalustamisteenuse lepingud sõlmitud AS Elenger ja JSC Latvijas Gāze.

Viimane võimalus: tasakaalustamisteenused.

Artikli 9 lõike 1 punkt c sätestab selgesõnalise piirangu: ülekandesüsteemi haldur kasutab tasakaalustamisteenuseid ainult juhul, kui lühiajalised standardtooted ei taga või tõenäoliselt ei taga asjaomase ülekandesüsteemi halduri hinnangul ülekandesüsteemi kasutuspiirides hoidmiseks vajalikku mõju. Säte ei sisalda erandit, mis lubaks eelisjärjekorrast kõrvale kalduda toote hinna või majandusliku efektiivsuse tõttu.

Seega, kui turul on saadaval lühiajaline standardtoode, mis on tehniliselt võimeline süsteemi tasakaalustama, puudub Eleringil alus tasakaalustamisteenuse kasutamiseks, sõltumata sellest, kas teenus oleks antud hetkel odavam.

Mis puudutab majandusliku efektiivsuse rakendusala, mis on sätestatud määruse artiklis 9 lõikes 1, mille kohaselt ülekandesüsteemi haldur võtab arvesse määruse artikli 9 lõike 1 punktides a–c osutatud tasakaalutoimingute eelisjärjekorra moodustavate elementide kulutõhusust, on Konkurentsiamet seisukohal, et majandusliku efektiivsuse printsiip on asjakohane vaid eelisjärjekorra astmete siseselt, mitte astmete vahel valides.

Konkurentsiameti seisukoht on, et tasakaalustamisteenust tohib kasutada ainult siis kui muud standardtooted on ammendunud tulenevalt määruse artikli 9 lõikest 1, mis sätestab vastava eelisjärjekorra erinevate toodete (tasakaalutoimingute) jaoks, mis peavad olema eelnevalt rakendatud, enne kui saab tasakaalustamisteenust kasutada. Majandusliku efektiivsust võib arvesse võtta ainult eelisjärjekorras olevate tasemete siseselt.

Eeltoodud sätte ingliskeelne versioon annab selles osas täiendava selguse ja välistab mitmeti tõlgendamise: „*The transmission system operator shall take into account cost-efficiency **within the respective levels of the merit order referred to under (a)-(c).***“ Sõnastus „*within*“ (sees/piires) kinnitab üheselt, et majanduslikku efektiivsust hinnatakse eelisjärjekorra tasemete siseselt.

Sellest tulenevalt peab määruse alusel ülekandesüsteemi haldur esmalt valima majanduslikult soodsaima pakkumise üldtoodete või standardtoodete hulgast ning alles olukorras, kus eelnimetatud on ammendunud või tehniliselt sobimatud (st on täidetud määruse artikli 9 lõike 1 punkti c tingimused), võib ülekandesüsteemi haldur valida majanduslikult soodsaima tasakaalustamisteenuse.

Madalama taseme toote (tasakaalustamisteenuste) eelistamine kõrgema taseme tootele (standardtoode) ainuüksi hinna tõttu ei ole koosõlas määruses sätestatuga, selle eesmärgiga ning moonutaks turusignaale.

Määruse eesmärk on tagada, et eabilansi hind peegeldaks gaasi tegelikku väärtust ja nappust turul. Kui ülekandesüsteemi haldur sekkuks turule, hankides soodsama hinnaga tasakaalustamisteenust olukorras, kus standardtoodete turuhind on kõrge, moonutaks see eabilansi hinda. See vähendaks võrgukasutajate motivatsiooni oma portfelli ise tasakaalustada, mis on vastuolus määruse artikli 4 lõikes 2 ja artikli 22 lõikes 6 sätestatud eesmärgiga luua tõhusaid stiimuleid.

Konkurentsiamet juhib tähelepanu murettekitavale trendile: võrreldes 2024. aastaga on tasakaalustamisteenuse kasutamise maht Eleringi portfellis kasvanud 2,6%-lt 6%-le.

Konkurentsiameti hinnangul võib nimetatud osakaalu kasv olla tingitud asjaolust, et ülekandesüsteemi haldur on lühiajalisi standardtooteid osaliselt asendanud tasakaalustamisteenuste kasutamisega, lähtudes ekslikult majandusliku efektiivsuse printsiibist (eelistades teatud olukordades odavamast tasakaalustamisteenusest kallimale standardtootele) olukorras, kus see ei ole lubatud. Selline praktika vähendab otseselt ja põhjendamatult üld- ja standardtoodete kasutamist ning suurendab tasakaalustamisteenuste mahtu.

Kirjeldatud trend on vastuolus määruse preambuli punktis 5 sõnastatud selge eesmärgiga: *"Ülekandesüsteemi haldurite eesmärk peaks olema lühiajaliste standardiseeritud toodetena gaasi lühiajalisel hulgiturul oma gaasivaru tasakaalustamiseks ostetud ja müüdnud gaasi koguste maksimeerimine."* Tasakaalustamisteenuste osakaalu suurenemine viitab turupõhiste standardtoodete kasutamise vähenemisele, mis vajab ülekandesüsteemi halduri poolt kriitilist analüüsi ja muudatuste sisseviimist tasakaalustamisteenuste kasutamisega seonduvatesse tegevuspõhimõtetesse, et tagada määruses sätestatu ja selle eesmärkide täitmine.

Mis puudutab tasakaalustamisteenuste hankimist üldiselt ning olemasolevate tasakaalustamisteenuse lepingute pikendamist, siis leiab amet, et Eleringi esitatud teabe põhjal, on 2025. aastal jätkuvalt esinenud olukordi, kus lühiajalised standardtooted ei ole piisavad ülekandesüsteemi hoidmiseks ettenähtud tehnilistes kasutuspiirides. Ehk sisuliselt on esinenud olukordi, kus on täidetud määruse artikli 9 lõike 1 punktis c toodud tasakaalustamisteenuste kasutamise kriteerium. Lisaks võimaldavad tasakaalustamisteenused teostada asukohapõhist tasakaalustamist juhtudel, kus kauplemisplatvormil puuduvad selleks sobivad või piisava likviidsusega standardtooted.

Eeltoodust tulenevalt asub Konkurentsiamet seisukohale, et Eleringi poolt ametile kooskõlastamiseks esitatud olemasolevate tasakaalustamisteenuse lepingute pikendamine on põhjendatud ning kooskõlas määruse artikli 8 lõikega 5.

Samas rõhutab Konkurentsiamet, et lepingute pikendamine ei vabasta ülekandesüsteemi haldurit kohustusest järgida teenuste kasutamisel määruse artiklites 8 ja 9 sätestatud piiranguid. Eelkõige juhib amet tähelepanu määruse artikli 9 lõike 1 punktile c, mis keelab tasakaalustamisteenuse eelistamise üldtoodetele ja lühiajalisele standardtootele majandusliku efektiivsuse kaalutlustel. Tasakaalustamisteenuste kasutamine on lubatud vaid juhul, kui standardtooted on ammendunud või tehniliselt sobimatud, nagu käesolevas dokumendis eelnevalt põhjalikumalt selgitatud.

Konkurentsiamet toob veel välja, et kuigi Eleringi koostatud küsitluses ei tulnud üheltki uelt süsteemikasutajalt sooviavaldust sõlmida tasakaalustamisteenuse lepingut, siis kõigi süsteemikasutajate mittediskrimineerimise põhimõtte järgimiseks ja tingituna ka artikli 9 lõikest 1 tulenevast astmesisese majandusliku efektiivsuse parandamisest, soovib amet Konkurentsiamet Eleringil läbi viia tasakaalustamisteenuse pakkuja leidmiseks uue hanke vastavalt määruses sätestatule.

Lisaks täpsustab Konkurentsiamet, et eelneva 2024. aasta küsitluse sarnaste tulemuste korral, kus huvilisi polnud, sõlmiti pärast küsitlust tehtud hanke jooksul ikkagi tasakaalustamisteenuse leping ühe täiendava süsteemikasutajaga.

5. Kokkuvõte

Konkurentsiamet, töötanud läbi 23.10.2025 ametile esitatud gaasisüsteemi tasakaalustamise lepingute pikendamise taotluse, on eeltoodust lähtudes seisukohal, et taotlus tuleb rahuldada.

Siiski rõhutab amet, et tasakaalustamisteenuste kasutamine peab olema kooskõlas Komisjoni määruses (EL) nr 312/2014, 26. märts 2014, millega kehtestatakse ülekandevõrkude gaasi tasakaalustamise võrgueeskiri, artiklis 9 lõikes 1 sätestatuga. Gaasisüsteemi tasakaalustamise lepingute pikendamine ja uue avaliku hanke kuulutamine ei kahjusta turu olukorda, kui tasakaalustamisteenuse kasutus on kooskõlas määrusega.

Eeltoodu alusel ning juhindudes Määruse artikkel 8 lõikest 5

otsustan:

rahuldada Elering AS-i poolt Konkurentsiametile esitatud gaasisüsteemi tasakaalustamise

lepingute pikendamise taotluse.

Käesoleva otsusega mittenõustumisel on õigus otsuse või selle osa tühistamiseks esitada 30 päeva jooksul alates käesoleva otsuse teatavaks tegemisest vaie Konkurentsiametile või kaebus Tallinna Halduskohtule.

(allkirjastatud digitaalselt)

Kadri Lepikult

konkurentsitenistuse juhataja